

DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas lietuvių kalba	Dalyko (modulio) pavadinimas anglų kalba	Kodas
Etnologija	Ethnology	ETNG 1123

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: doc. dr. Rolandas Tučas Kitas (-i): -	VU GMF Geografijos ir kraštotvarkos katedra Adresas: M. K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) lygmuo	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	–	Pasirenkamasis

Igyvendinimo forma	Vykdyto laikotarpis	Vykdyto kalba (-os)
Auditorinė	I semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): Nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	133	48	85

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Etnologijos dalyko tikslas – išugdyti šias kompetencijas: a) studentų savarankiškumą, b) analitinį ir kritinį mąstymą, c) toleranciją ir atvirumą kitoms kultūroms, d) bendras žinias apie etnologijos mokslą, metodus, raidą, pagrindines etnogenezės teorijas, regioninius kultūrinius skirtumus, e) gebėjimą nuosekliai ir kritiškai vertinti susiformavusius skirtumus žmonijos pasaulyje.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
1.1. Gebės analizuoti mokslines publikacijas, naudotis duomenų bazėmis ir kitais informacijos šaltiniais.	Informacijos paieška, rašto darbo rengimas ir temos pristatymas seminare.	Rašto darbas (referatas) ir pranešimas seminare, dalyvavimas diskusijose seminarų metu.
1.2. Gebės apdoroti, vertinti, analizuoti ir interpretuoti duomenis, apibendrinti konkrečios temos informaciją.		
2.1. Gebės atsakingai vertinti visuomenės gyvenimo socialinius, kultūrinius, ekonominius ir politinius rodiklius bei pokyčius, visuomenės ir gamtos sąveiką.		
3.1. Gebės formuluoti argumentus, raštu ir žodžiu pristatyti skirtingoms klausytojų auditorijoms tyrimo rezultatus ir išvadas.		
3.2. Gebės susirasti informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių, įskaitant operatyvinės informacijos paiešką, gebės sisteminti ir struktūrizuoti informaciją.	Probleminis dėstymas, demonstravimas, grupės diskusija, informacijos paieška, rašto darbo bei pranešimo rengimas ir pristatymas seminare.	Rašto darbas (referatas) ir pranešimas seminare, egzaminas.
4.3. Turės socialinių ir humanitarinių mokslų žinių geografijos studijų kryptių grupės profesijos tikslams pasiekti, mokslinei filosofinei pasaulėžiūrai formuoti, erudicijai įgyti ir savaraiškai ugdyti.		
4.8. Taikys žinias nuosekliai ir kritiškai vertinant susiformavusius skirtumus gamtinėje ir socialinėje aplinkoje, taikant teorijas, keliant hipotezes, formuluojant paaiškinimus, išryškinant koncepcijų pranašumus ir trūkumus.		

Temos	Kontaktinio darbo valandos						Savarankiškų studijų laikas ir užduotys		
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
Įvadas į kursą. Dalyko aprašo ir literatūros pristatymas.	1						1		
1. ETNOLOGIJOS SAMPRATA IR RAIDA									
1.1. Etnologijos samprata. Etnologijos vieta mokslo sistemoje. Etnografijos, etnologijos ir antropologijos tarpusavio ryšiai. Etnologijos tyrimo objektas ir metodai. Šiandieninė etnologija ir antropologija JAV bei Europoje. Etnologijos mokslas Lietuvoje.	2		1				3	4	literatūros analizė, pranešimas, diskusija, papildymai seminaro tema
1.2. Etnologijos raidos etapai ir kryptys. Etnologija Švietimo epochoje. Etnologijos kryptys: evoliucinė ir difuzinė kryptys; istorinė ir sociologinė kryptys; funkcionalistinė ir struktūralistinė kryptys; psichologinė kryptis.	4		2				6	10	
2. ETNINIŲ REIŠKINIŲ SAMPRATA									
2.1. Etniškumas – svarbiausias žmogaus kolektyvinis identitetas. Etnoso samprata. Archeologinė kultūra – etnosas: bendrumai ir skirtumai. Etninių darinių hierarchinė klasifikacija: bendruomenė, gentis, tauta, nacija. Subetnosas, subkultūra. Etniniai bruožai ir jų kompleksai, etninio arealo samprata. Etninis identitetas, inkultūracija. Sinkretizmas. Multietniškumas. Asimiliacija. Etninės mažumos ir diasporos. Sociumo samprata etnologijoje: socialiniai dariniai (kasta, luomas, klasė), socialinė lytis.	5		2				7	10	literatūros analizė, pranešimas, diskusija, papildymai seminaro tema
2.2. Etnogenezės teorijos. Sisteminės-adaptacinės (autonominės raidos) teorijos; migracijų teorijos; cikliškos raidos teorijos. L.N. Gumiliovo etnogenezės teorija.	2		2				4	6	
2.3. Lietuvių etnogenezė. Pirmieji mūsų krašto gyventojai. Baltų etnogenezę aiškinančios hipotezės. Geografinės aplinkos įtaka baltų etnogenezei. Lietuvių tautos susiformavimas.	5		3				8	10	
3. ŽMONIJOS ETNINĖ ĮVAIROVĖ									
3.1. Etninė ir kalbinė pasaulio gyventojų įvairovė. Pasaulio kalbų (genealoginė) klasifikacija. Kalbinis pasaulio žemėlapis. Žmogaus evoliucija paleolite. Pasaulio apgyvendinimo istorija. Rasės samprata ir vieta etnogenezės procesų aiškinime. Etninių darinių variantiškumas ir unikalumas. Globaliniai pokyčiai ir tautų išlikimas.	4		2				6	9	literatūros analizė, pranešimas, diskusija, papildymai
3.2. Etnoso ir religijos santykis ir jo raiškos įvairovė. Religijos svarba etnogenezės procesams. Religijų ir tikėjimų klasifikacija bei paplitimas. Pasaulio tautų tradiciniai tikėjimai. Tradicinio tikėjimo ir etnoso integralumas.	4		2				6	9	

3.3. Lietuvos gyventojų etninė įvairovė. Lietuvos gyventojų etninė ir konfesinė sudėtis ir ją nulėmę priežastys. Religinis sinkretizmas liaudies kultūroje. Lietuvių tautos subetniniai dariniai. Tautinės mažumos Lietuvoje. Lietuvos etninis ir lietuvių tautos tarmių žemėlapiai. Lietuvių etnografiniai regionai ir jų ribų problematika. Lietuviai pasaulyje, lietuvių tauta globalizacijos kontekste.	5		2				7	9	seminaro tema
PASIRUOŠIMAS EGZAMINUI IR JO LAIKYMAS							0	18	
IŠ VISO	32		16				48	85	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Darbas auditorijoje seminarų metu (papildymai, dalyvavimas diskusijoje)	10%	Semestro metu	Vertinama 10 balų sistemoje, vėliau sumuojant dauginama iš svorio koeficiento 0,1 (10%). <u>Balų skyrimo tvarka:</u> 2 balai: aktyviai dalyvauja diskusijose, atsako į klausimus, formuluoja problemas ir klausimus, teikia kritinių pastabų; 1 balas: dalyvauja diskusijose, atsako į užduodamus klausimus; 0 balų: nedalyvauja diskusijoje arba praleido daugiau kaip 1/3 seminarų.
Rašto darbas (referatas) ir teminis pranešimas seminare	20%	Iki paskutinės paskaitos	Vertinama 10 balų sistemoje, vėliau sumuojant dauginama iš svorio koeficiento 0,2 (20%). <u>Vertinami šie darbo aspektai:</u> 1) <u>Rašto darbas (referatas):</u> - Darbo struktūra ir apimtis (iki 2 balų) - Analizė ir išvados (iki 2 balų) - Mokslinis stilius ir tyrimo kultūra (iki 2 balų) 2) <u>Pranešimas seminare:</u> - Pranešimo turinys, struktūra ir apimtis (iki 2 balų) - Mokslinis stilius ir kalbos kultūra (iki 2 balų) Įvertinimas nepateikus rašto darbo (referato) ir auditorijai nepristačius teminio pranešimo – 0 balų.
Egzaminas	70%	Žiemos sesija	Vertinama 10 balų sistemoje, vėliau sumuojant dauginama iš svorio koeficiento 0,7 (70%). <u>Egzaminas raštu.</u> Egzamino bilietą sudaro 3 klausimai paskaitų temomis (po vieną klausimą iš kiekvienos teorinės kurso dalies): - I dalies klausimo svorio koeficientas – 20% teorinės dalies vertinimo; - II dalies klausimo svorio koeficientas – 40% teorinės dalies vertinimo; - III dalies klausimo svorio koeficientas – 40% teorinės dalies vertinimo. Atsakymai į kiekvieną klausimą vertinami atskirai 10 balų sistemoje ir, atsižvelgiant į svorio koeficientus, vedamas vidurkis. Pageidaujantiems atsiskaityti etapais, taikoma kaupiamojo balo sistema – I ir II teorinės dalys atsiskaitomos neprivalomų koliokviumų metu, kurie rengiami semestro eigoje, išklausių kiekvieną dalį. Koliokviumuose atsiskaitytų dalių egzamino metu atsiskaitinėti nereikia. III teorinė dalis atsiskaitoma tik egzamino metu. <u>Vertinimo kriterijai:</u> 9-10 – Puikios arba labai geros žinios ir gebėjimai. Sugebama vertinti. 8 – geros žinios ir gebėjimai, gali būti neesminių klaidų. Sugebama apibendrinti. 7 – Vidutinės žinios ir gebėjimai, yra klaidų. Sugebama

			analizuoti. 6 – Žinios ir gebėjimai nesiekia vidutinių, yra esminių klaidų. Sugebama taikyti žinias. 5 – Žinios ir gebėjimai dar tenkina minimalius reikalavimus, daug klaidų. Sugebama suprasti. 1-4 – Netenkinami minimalūs reikalavimai.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privalomoji literatūra				
Andrijauskas A.	2003	Kultūrologijos istorija ir teorija		Vilnius, VDA leidykla
Dundulienė P.	1991	Lietuvos etnologija		Vilnius, Mokslas
Harris M.	1998	Kultūrinė antropologija		Kaunas, Tvermė
Papildoma literatūra				
Bartašius M.	2012	Žiemgalos kultūrinis regionas	Žiemgala, 2012/1, p. 15-25	Kaunas
Daugirdas V.	2002	Lietuvos kultūrinis rajonavimas		Vilnius
Geertz C.	2005	Kultūrų interpretavimas		Vilnius, Baltos lankos
Gendrolis E.	1984	Socialinė ir kultūrinė antropologija		Vilnius, Mintis
Gimbutienė M.	1996	Senoji Europa		Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidykla
Gumiliov L.N.	1990	Etnogenezis biosferoje Žemlyje		Leningrad, Gidrometeoizdat
Lobžanidzė A.A., Goroxov S.A., Zajac D.V.	2005	Etnogeografija ir geografija religij		Moskva, Academia
Petrulis V.	2005	Žemaitijos etninės savimonės regiono erdvinė struktūra	Geografijos metraštis, 43(1), p. 164-176	Vilnius
Ragauskaitė A., Daugirdas V.	2010	Dzūkijos kultūrinis regionas	Annales Geographicae, XXXVIII(1-2) t., p. 16-28	Vilnius
Tučas R.	2008	Lietuvos teritorijos apgyvendinimas iki valstybės susidarymo: ištakos, dinamika ir regioniniai skirtumai	Mokslas gamtos mokslų fakultete. Penktosios mokslinės konferencijos pranešimai, p. 165-178	Vilnius, VU leidykla
Volkaitė-Kulikauskienė R. (Red.)	1987	Lietuvių etnogenezė		Vilnius, Mokslas